

مدیریت بالبخند

● مهدی فرج‌اللهی
● تصویرساز: سام سلماسی

بزرگ‌نمایی

بزرگ‌نمایی زیاده‌روی در توصیف است:
«به هر جا بنگرم کوه و در و دشت»
صفی بینم سرش ساوه تهش رشت (ابوتراب جلی)؛
گر گاه‌گاه اسب کسان می‌کنند رم
این اسب رم قدم به قدم دم‌به‌دم کند (ایرج میرزا)؛
رشوه اصلاً نگیر هم پسر
گر گرفتی نگیر کم پسر؛
به چه کار آیدت ز گل یک پر
کل گل‌خانه را بگیر و ببر (ابوالفضل زرویی نصرآباد)؛
وام‌هایی که خرج یک روزه
جای آن تا سه سال می‌سوزه (ابوالفضل زرویی نصرآباد).

تضاد و متناقض‌نما (پارادوکس)

در تضاد، کلمات از نظر معنی یا به صورت عرفی، ضد، مخالف، برعکس، مغایر یا در برابر هم‌اند. متناقض‌نما از کنار هم قرار گرفتن چیزهایی به وجود می‌آید که یکدیگر را نقض می‌کنند و از نظر عقلی با هم جمع نمی‌شوند.
دشمن زندگی است موی سپید
روی دشمن سیاه باید کرد (سعدی)؛
دود سرگرم بالارفتن از سقوط است (پرویز شاپور)؛
نگو کار شما شغل سخیفی است
که بی‌کاری خودش شغل شریفی است (ابوالفضل زرویی نصرآباد).

دلیل‌آوری (حسن‌تعلیل و دلیل‌عکس)

در حسن‌تعلیل، گوینده دلیل و علتی را برای گفته‌هایش می‌آورد که ظرافت‌ها و لطایف ادبی و هنری دارد. در دلیل‌عکس، برای مطلبی دلیل و توجیهی آورده می‌شود که کاملاً بر خلاف انتظار و مخالف عرف و عادت است.
ظالم به ظلم خویش گرفتار می‌شود
از پیچ و تاب نیست رهایی کمند را (صائب تبریزی)؛
تار و بود عالم امکان به‌هم پیوسته است، عالمی را شاد کرد آن کس که یک دل شاد کرد (صائب تبریزی)؛
برای آنکه پشه‌ها کاملاً ناامید نشوند، دستم را از پشه‌بند بیرون می‌گذارم (پرویز شاپور)؛
پای تیر برق، گربه‌ها جوک می‌گویند و کیسه‌های زباله از خنده می‌ترکند (اکبر اکسیر)؛
مردا بدون میز هم عزیزن
رفوزه‌ها همیشه پشت میزن (ابوالفضل زرویی نصرآباد).

از قدیم گفته‌اند: «خنده بر هر درد بی‌درمان دواست.»
در ازدحام بخشنامه‌های جورواجور، توقعات متفاوت و تنوع رنگارنگ اولیا، تفاوت‌های خلقی دانش‌آموزان و تنوع سبکی و رفتاری معلمان و همکاران، مدیری موفق‌تر است که بتواند لبخند و مهربانی را با قاطعیت و انضباط وصله و پینه کند. شوخ‌طبعی خود ارزنده‌ساز و دیگر ارزنده‌ساز را بشناسد و بجا و سنجیده با شوخی مناسب، لولای مشکلات را روغن‌کاری کند تا کارها نرم‌تر و بدون قژ و قوژ پیش بروند. البته که اخم و تخم هم گاهی به کار می‌آید، اما فقط گاهی و نه همیشه. به قول خودم:

گره اخم از ابرو وا شد
خنده بر صورتتان پیدا شد
مهربانی به نگاهت بستی
چهره زشت جهان زیبا شد

زیبا ببینیم که زیبایی در نگاه ماست. روی جلد هفته‌نامه گل‌آقا هم همیشه این بیت زیبا نوشته می‌شد:
«خنده‌رو هر که نیست از ما نیست
اخم در چننه گل‌آقا نیست»

طرح تعویض اخم با لبخند را می‌توانیم اول از خودمان شروع کنیم و بعد آن را به خانه و مدرسه ببریم.
برای اینکه بتوانیم از ظرفیت‌های شوخی بهتر استفاده کنیم، باید شگردها و فوت‌وفن‌های مهم در شوخ‌طبعی را فوت آب باشیم. یکی دیگر از کارهای مفید برای تقویت حس شوخ‌طبعی و بداهه‌گویی، خواندن و نوشتن لطیفه است. در ادامه، با ذکر مثال و رسم شکل، به تعدادی از شگردها و فوت‌وفن‌های مهم در شوخ‌طبعی نگاه بیندازیم.